

RÜŞTÜ BOZKURT

rustu.bozkurt@dunya.com

Komşu Yunanistan'dan **ders almalıyız**

Kasaba kültürü tuzağına yakalanarak, komşuda yaşananları **"dar bakış açısı"** ile değerlendirip etekleri zil çalan bir tutum, az gelişmiş kafaların işidir. Önemli olan, komşuda yaşananlardan olabildiğince **"geniş bakış açısı"** ile yararlanmaktır. Bütün etkin liderlerde olduğu gibi, **"ne yapacağını bilen ve yapan"** olabilmektir. Yunanistan'da olanları değerlendirme, her şeyden önce **"adam olma"** sorunudur.

Yunanistan üzerinde söz ederken, ülkenin eksiklerini, yanlışlarını görmek, oradan ders çıkarmak herkesin hakkıdır ama komşunun hakkını komşuya vermek için dünden bugüne, nedeni ne olursa olsun yarattığı gelişmeyi de göz ardı etmemek teknik olduğu kadar, ahlaki bir yaklaşımdır. Yunanistan'ın bazı gerçeklerini göz önünde tutmalıyız.

131 bin 940 km²'lik yüz ölçümüne sahip komşu ülkede 11 milyon 137 bin insan yaşar. Komşumuz 2008 yılında 351 milyar 263 milyon dolar GSYİH'ye ulaşmıştır. Büyük finansal krizin etkisi ile 2010'da GSYİH 325 milyar dolara inmiş, içinde bulunduğumuz 2011 yılında ise 321 miyar dolar olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Yunanistan'ın kişi başına 31 bin 602 dolar ortalama GSYİH yaratabilen, gelişmişliğin alt sınırı olan 17 bin doları çoktan geçmiş bir gelişmiş ülke olduğu unutulmalı. Yunanistan'ın 20 milyar doları aşan ihracatı 67 milyar doları bulan ithalatı da akılda tutulmalı.

İnsanoğlunun yaşamındaki temel değişmezlerden biri de, **"aşırı ya da noksan değerlendirme ilkesidir."** Bir olay ya da olguyu değerlendirirken, *"…biz en büyüğüz"* böbürlenmesi kibir ve üstünlük inancı yaratarak, zaafları kibir perdesi altında saklama hastalığı yaratır. Tam tersine, *"…bizden adam olmaz"* vurgusuyla kendimize dönük özgüven eksikliği de girişimcilik ruhunu öldürür, en önemli kaynak olan girişimci enerjisinin israf edilmesine yol açar.

Ekonominin; tüketim, yatırım, net ihracat ve kamu harcamaları bileşenlerinin oluştuğunu bilenler, ekonomik sistemin üretim ayağından bakarak, **Yunanistan**'ın bugün yaşadıklarını eleştiriyor, *"Yunanlılar ne ihraç edebilir?"* diye soruyorlar. Bu soruyu konunun ciddi uzmanları yersiz buluyor. Böylesi soruları *"hatalı somutluk hastalığı"* olarak değerlendiriyorlar. *"Ekonomi, küçük bir ülkenin ekonomisi de olsa, rastgele bir baştan sona bakışla anlaşılabilecek olanlardan çok daha fazla olasılığa sahip, çok karmaşık bir şeydir"* uyarısını yapıyorlar[1].

Yunanistan'ın krize yakalanmasının arka planını değişik yönleriyle analiz edenler, dün yaşananlardan aşağıdaki sonuçları çıkarıyorlar:[2,3]

- Ülkenin petrol kuyuları yoktu ama AB sübvansiyonları, yardımları ve düşük faizli fonları *"kaynak sendromu"* yarattı.
- Dünya ekonomisinin büyümeyi sürdürdüğü dönemde **Yunanistan** bu gelişmeden gerektiği gibi yararlanamadı.
- Kaynak yaratarak geliri büyütme yerine, kaynak paylaşımına dayalı algı ülkenin *"girişimci ruhunu"* öldürdü.
- İnsanlar üretme yerine, devlet fonları ve kontratlarına erişerek zengin olmayı tercih eden bir anlayışın peşine takıldı.
- Gözetim ve denetim mekanizmaları işlemedi, piyasa sistemini başıboşlukla karıştıran algı alabildiğine yayıldı.
- Güney Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan fırsatlar değerlendirilemedi.
- Girişimcilik, sanayileşme, üretim alanlarını genişletme, rekabet üstünlüğü yaratma gibi uzun soluklu gelişmenin

dayanakları siyasi iradenin gündeminde yoktu.

● Zamanın ruhuna aykırı gelişmeler, bugün yaşanan krizi yarattı… Şimdi hep birlikte çıkış yolları aranıyor.

NELER ÖNERİLİYOR?

Yunanistan'ın krizi aşmasında bazı zorluklar var. Daha önce Yunanistan durumuna düşen ülkeler, para birimlerini devalüe ederek rekabet güçlerini artırabiliyordu. Euro Bölgesi'nde olması Yunanistan'ın elinden bu lüksü almış durumda.[4] Bütün bunlar çok değişik araçlarla işleyen ekonomide düzeltilecek alan kalmadığı anlamına da gelmiyor. Daha sağlıklı bir ekonomi yaratması, ülkenin kendi iç dinamiklerini harekete geçirmesine yönelik bir dizi öneri geliştiriliyor. **"Çıkış yolu haritasında"** özetle şu öneriler sıralanıyor:

● Turizm sektöründe *"yüksek nitelikli işlere"* yöneliş güçlendirilmeli.

● Kültür odaklı değerlerin zenginliğe dönüştürülmesi için çabalar yoğunlaştırılmalı.

● Kuzey Avrupa'nın yüksek gelirli yaşlı nüfusunun barınma, sağlık, eğlence-dinlence talepleri karşılanmalı.

● Gemicilik endüstrisinde nitelik artırılarak, daha niş alanların değerlendirilmesine öncelik verilmeli.

● İleri teknoloji alanında, nişler belirlenerek doldurulmaya çalışılmalı.

● Üretim alanında yeni bir *"toplumsal zihniyet değişmesi ve kültür oluşturulmalı."*

NELER ÖNERİLMİYOR?

Yunanistan'ın yüksek gelirli ülkeler arasında olduğu, sendikal geleneğin gücü dikkate alınarak, nelerin yapılmaması gerektiği de tartışılıyor:

● *"Ucuz emeğe dayalı kitle üretimine yönelmemeli".*

● AB sübvansiyonları ve yardımlarına dayalı bir yaşam biçimi ve tarzını terk etmeli.

● Yunanistan dışında yaşayan insanların *"girişimci enerjisi"* örnek alınarak, ülke içinde *"hazır kaynak paylaşımına"* dayalı algı sürdürülmemeli.

● Panik havası yaratarak, medya ve siyasi otorite düzleminde sloganların ciddi fikirlerin yerini almasına fırsat verilmemeli.

BİZ NE YAPMALIYIZ?

Kimse, *"Yunanistan'da olanlar bizde olmaz"* demeli. **Türkiye**'nin ve **Yunanistan**'ın kendine özgü koşulları dikkate alınarak, yaşananlardan ders çıkarmalıyız. Yapacağımız çok iş olduğunun bilincinde olmalıyız.1980 yıllarda gerçekleştirilen **"mikroekonomik liberalizasyon"** reformlarını derinleştirmeliyiz. Bu bağlamda, girişimci insan kaynağımızın önünü açmalı ve enerjisini beslemeliyiz. Teşvik sistemlerinin *"kolaycılık"* yaratan özünü değiştirmeliyiz. Piyasa yapıcısı kuruluşlar etrafında işbirliği bilincine dayalı örgütlenmeleri hızlandırmalıyız. Ölçek ekonomisinin erişebilirliğini, küçük ve orta ölçek yapının hız ve esnekliği ile koordine eden yapıların önünü açmalıyız. Yakın ve uzak çevremizin yarattığı fırsatları iyi analiz etmeli, mevcut üretim yapımızın alan genişletmesini sağlayan *"piyasa boşluklarını"* hızlı ve güven yaratacak biçimde doldurmalıyız. Piyasada *"şans eşitliği"* yaratmalıyız, şans eşitliğini bozan **"kayıt dışı uygulamaları"** kısa zamanda makul düzeylere indirmeliyiz. Bilgi ve iletişimin çağımızın gücü olduğunu bilerek, her alanda doğru bilgilere erişebilirliği sağlayan *"dinamik bir envanter"* için seferberlik ilan etmeliyiz.

Olumlu sonuçlarına tanıklık ettiğimiz **"2000'li yılların makroekonomik stabilizasyon reformlarını"** da ileri boyutlara taşımalıyız. Finansman sisteminin araçlarını çoğaltan, erişebilirliği kolaylaştıran düzenlemeleri hızla hayata taşımalıyız. Dönüştürme ve işlem maliyetleri bağlamında, işlem maliyetlerinin artan önemine dikkat ederek işlemleri kolaylaştıran hukuk sistemi önlemlerini hızla almalıyız. Ciddi bir hukuk reformu yaparak, davaların zamanında bitmesi, bilirkişi bağımlılığının azaltılarak ihtisas mahkemeleri kurmayı ve eşdeğerlilik ilkesini koruyan, kollayan ve geliştiren yaptırımları devreye sokan reformları ivedilikle gündeme almalıyız. Ödünsüz gözetim ve denetim yapan kurumları oluşturmada hızlı adımlar atmalıyız.

Kentlerin düzgün gelişmesi, kent içi akışların hızlanması ve kentin ekonomik verimini artırıcı işlevlere sahip olması için ülke genelinde bir **"Kent Yatırımları Stratejisi"** oluşturmalıyız.

Temeli atılan Çandarlı Limanı bağlamında, ülkenin bütün liman ve iskelelerini etkin koordinasyon mantığı ile ele alan bir Ana Plan yaparak yürürlüğe koymalıyız. Bu planın ulaşım sisteminin alt-sistemleri arasında koordine eden mantık üzerine oturtulmasına özen göstermeliyiz.

Ekoloji, ontonoji, epistomolji, aksiyoloji, siyaset, hukuk ve ekonomi arasındaki karşılıklı-bağımlılık ilişkilerindeki köklü değişmeyi dikkate alarak, ekonominin yönlendirici ağırlığını içselleştiren makroekonomik reform paketini sürekli canlı tutan, siyasi irade ve bürokrasi, sivil inisiyatifler ve girişimcilerin katılımı ile oluşan bir merkez oluşturmalıyız.

Olumlu sonuçlarına tanıklık ettiğimiz **"2000'li yılların makroekonomik stabilizasyon reformlarını"** da ileri boyutlara taşımalıyız. Finansman sisteminin araçlarını çoğaltan, erişebilirliği kolaylaştıran düzenlemeleri hızla hayata taşımalıyız.

KAYNAKÇA

1) *Paul Krugman, "Yunanistan için bir düşünce" Star Gazetesi / 23 Temmuz 2011.*

2) *Kemal Derviş'in makalesi, Financial Times / 8 Temmuz 2011.*

3) *Atina Üniversitesi İşletme Profesörü Dimitris Boruantas'ın yorumu, aktaran Thomas L. Fridman, "Yunanistan anlaşılabilir mi?" The New York Times Sabah / 31 Temmuz 2011.*

4) *Charlie Rose, "Armino Fraga ile söyleşi" Bloomberg Businessweek / 10-23 Temmuz 2011.*